

Diskussionsunderlag Strategiska mål 2016-2019

ÅRSMÖTESHANDLINGAR • MALMÖ 2014

AMNESTY
INTERNATIONAL

Diskussionsunderlag strategiska mål 2016-2019

Innehåll

<i>Inledning av styrelsen</i>	<i>sid. 2</i>
<i>Omvärldsanalys</i>	<i>sid. 3-10</i>
<i>Organisatorisk analys</i>	<i>sid. 11-12</i>
<i>Diskussionsfrågor</i>	<i>sid. 13-14</i>
<i>Bilaga: Amnestys arbete och klimatförändringar</i>	<i>sid. 15</i>

Inledning av styrelsen

Amnesty Internationals nuvarande strategiska plan (Integrated Strategic Plan) sträcker sig fram till och med 2015 och det är därför dags att ta fram de nya mål som Amnesty ska jobba för under perioden 2016-2019. Amnesty ska som rörelse gemensamt enas om högst tio strategiska mål för hela rörelsen. Av dessa kommer troligtvis sex mål handla om mänskliga rättigheter och fyra mål om hur vi vill utvecklas som organisation. Varje mål ska vara kopplat till en långsiktig förändring vi strävar mot men varje mål ska även inkludera ett specifikt mål som vi kan uppnå inom området under fyraårsperioden.

Enligt ett underlag från det internationella sekretariatet ska de strategiska målen vara tydliga gällande prioriteringar och mätbarhet med tydligt förväntade effekter. Samtidigt ska de vara flexibla och möjliggöra förändringar i omvärlden. I planen ska det även vara tydligt vad just Amnesty bidrar med. De strategiska målen ska ägas av rörelsen och inspirera.

De strategiska målen kommer att vara de övergripande prioriteringarna för hela Amnestyrörelsen 2016-2019 och kommer vara vägledande i beslut gällande vad vi ska arbeta med, hur vi ska arbeta och hur vi ska använda våra resurser.

Det internationella sekretariatet har bjudit in alla sektioner till en konsultationsprocess och det är i dess första skede som vi nu befinner oss. Detta innebär att den svenska sektionen ska formulera förslag kring strategiska mål som svenska sektionen tycker att IS borde arbeta vidare med i den fortsatta processen. Under årsmötet (och via medlemssidorna) har alla medlemmar möjlighet att ta till orda och ge oss en bild av vad ni tycker är viktigt. Detta kommer fungera som ett medskick till det underlag som svenska sektionens styrelse godkänner och skickar till IS i slutet av maj.

IS kommer med utgångspunkt i sektionernas synpunkter ta fram ett första utkast som kommer att presenteras i höst. Styrelsen kommer även då att hitta sätt för alla medlemmar att komma med bidrag till processen. Efter höstens diskussioner i rörelsen tas sedan ett slutgiltigt utkast fram av IS. Detta utkast kommer att diskuteras under svenska sektionens årsmöte 2015 för att sedan fattas beslut om på det internationella rådsmötet 2015.

För att inleda diskussionen i svenska sektionen har sekretariatet tagit fram en omvärldsanalys som pekar på de utmaningar och möjligheter som vi står inför under åren 2016-2019. Sekretariatet har även i samråd med oss tagit fram en kort text om vissa av de organisatoriska utmaningar och möjligheter som vi ser framför oss inför 2016-2019. Slutligen bifogas diskussionsfrågor som kommer diskuteras på årsmötet och som du som medlem även kan svara på och skicka in till sekretariatet via medlemssidorna senast den 11 maj.

Styrelsen

Omvärldsanalys

Fattigdom och miljö/klimatförändringar

Världen har förändrats på många sätt under det senaste århundradet; den gamla dikotomin mellan fattiga och rika länder har förändrats. Nu finns det länder med en stor medelklass där en hög andel människor ändå lever i extrem fattigdom. Fattigdom är i grunden ett förnekande av val och möjligheter, en kränkning av människors värde. Det innebär att man saknar grundläggande förmågor att delta effektivt i samhället. Det innebär att inte ha tillräckligt med resurser för att försörja en familj, att inte ha en skola eller ett sjukhus att gå till. Det innebär otrygghet, maktlöshet och utanförskap för individer, familjer och samhällen. Det innebär en ökad utsatthet för våld, och det innebär ofta att man lever i otrygga miljöer, utan tillgång till rent vatten eller sanitet.¹

Diskriminering är en av de huvudorsaker som ligger till grund för fattigdom. Etniska och religiösa minoriteter, ursprungsfolk och migranter är ofta utsatta för diskriminering som i praktiken urholkar deras mänskliga rättigheter. Kvinnor från dessa grupper utsätts för dubbel diskriminering.²

FN har uppskattat att 70 procent av de människor som lever i fattigdom är kvinnor, trots att kvinnor utgör hälften av jordens befolkning. Detta beror på att kvinnor är särskilt utsatta och kämpar mot såväl ojämställdhet inom familj och i samhälle, som mot statens diskriminerande lagar och praxis. Kvinnor nekas ofta nödvändiga förutsättningar för att kunna ta sig ur fattigdom. Dessutom saknas kvinnor i de beslutsfattande processer där social och ekonomisk politik utformas. De får också sällan komma till tals och göra sina röster hörda.³ Det beräknas att 82 procent av världens parlamentariker är män. Snedfördelningen av jordens resurser är också fortsatt enorm - över 90 procent av världens samlade förmögenheter ägs av män. I många delar av världen har kvinnor det verkliga försörjningsansvaret för familjen, men saknar trots det rätten att ära och äga mark vilket leder till ett livslångt beroende av en make eller andra manliga släktingar.⁴

Den stora koncentrationen av resurser ligger hos en väldigt liten andel av den totala befolkningen. Vi konsumerar och producerar allt fler varor. Detta kan kopplas ihop med den orättvisa resursfördelningen i världen, där vissa lever i överflöd medan andra äger ingenting. Vad får de rikaste människornas livsstil för konsekvenser för jordens befolkning? Att producera en enda hamburgare kostar till exempel 2400 liter vatten och 1,7 kilo koldioxid.⁵ Jakten på allt billigare varor fortsätter på bekostnad av både miljö och människor. Följder av vår eskalerande produktionstakt innefattar bland annat metoden land grabbing, vilket innebär att stater eller privata investerare i den rikare delen av världen köper stora områden av mark i fattigare länder, som sedan kan användas för storskalig odling av mat, biobränslen eller utvinningsindustri för en global marknad. Miljontals hektar av den bästa åkermarken i Afrika köps varje år upp av

1 FN:s definition av fattigdom, juni 1998, undertecknat av cheferna för samtliga FN-organ. Se http://fairtrade.se/wp-content/uploads/2012/10/Fairtrade-rapporten-2012_webb.pdf

2 <http://www.amnesty.se/vad-gor-vi/kvinnors-rattigheter/kvinnor-och-fattigdom/orsaker/>

3 <http://www.amnesty.se/vad-gor-vi/kvinnors-rattigheter/kvinnor-och-fattigdom/>

4 <http://www.volontur.se/arbetsomraden/jamstallldhet-och-kvinnors-rattigheter/>

5 Stefan Hyttors, föreläsning för Amnestys personal, 24/3 2014. Föreläsningen, som ligger på Amnestys medlemssidor, finns här: <http://medlem.amnesty.se/Inspirationsdag-strategiska-mal-2016-2019>

kapitalstarka utländska investerare från EU, USA, Gulfstaterna och Kina.⁶ Vi ser även att människorättskränkningar förekommer inom exempelvis textilindustrin, allt för att människor i de rika länderna ska kunna köpa en så billig t-shirt som möjligt.

Det finns flera forskare och rörelser som menar att den ohämmade konsumtion som den rika delen av mänskligheten står för utgör ett hot mot planetens överlevnad. I England skapades transitions-/omställningsrörelsen år 2006 med syftet att göra något konkret åt energifrågorna och klimathotet. Omställningskonceptet sprider sig över Europa och hela världen.⁷ Rörelsen menar, med stöd från flera håll i den akademiska världen, att vårt nuvarande konsumtionsmönster inte är nödvändigt för en modern välfärdsstat. Tvärtom utarmar det alltmer av våra gemensamma resurser, såväl ekologiska, ekonomiska och sociala.⁸ En obegränsad tillväxt inom ett begränsat system (jorden) fungerar inte - en ekonomisk och ekologisk kris som beror på sinande naturresurser går inte att konsumera sig ur.⁹

FN:s Klimatpanel (IPCC) har rapporterat att temperaturer i slutet av detta århundrade kan ha stigit mellan 1-7 grader och de effekter som kan komma att följa av detta är omfattande; havsnivåhöjning, förändringar i fiskebestånd, förändringar i växt- och artrikedom, försämrade förutsättningar för jordbruk, brist på vatten och så vidare. Sådana förändringar påverkar direkt människors ekonomiska, sociala och kulturella (ESK) rättigheter som rätten till vatten, mat, hälsa, boende. Även medborgerliga och politiska rättigheter kränks, vilket märks bland annat genom staters försök att tysta klimataktivisterna.¹ Till detta kommer att klimatförändringarnas effekter på ett oproportionerligt vis påverkar många av de nationer och grupper av människor som haft minst att göra med dess orsaker. Förändringar i klimatet innebär också säkerhetsutmaningar när förändringarna indirekt och direkt påverkar människors livsvillkor så att motsättningar och konfliktrisker ökar.

Det finns på flera sätt en växelverkan mellan fattigdom och klimatförändringar, där klimatförändringarnas effekter förstärker en global skillnad och de rådande ojämlikheter som redan finns.¹⁰

Studier visar att faktorer som arbetsmarknad, generella livsvillkor och säkerhetssituation i stort (politisk osäkerhet och osäkerhet i miljöbetingelser) utgör drivkrafter till migration. Migration sker huvudsakligen inom länder och utgörs framförallt av en rural-urban migration.¹¹ Urbaniseringen har pågått en längre tid och trenden visar att urbaniseringen bara tilltar. Detta innebär utmaningar i form av både hälso- och miljöproblem (ett exempel är Kinas problem med smog).

I städerna är bristen på billiga bostäder akut och de flesta människor som flyttar eller flyr från landsbygden hamnar därför i slummen. Världens slumbefolkning växer snabbt - idag lever över en miljard människor i över 200 000 slumområden runt om i världen. Enligt vissa beräkningar kommer så många som två miljarder människor att leva i slum år 2030.¹²

6 <http://www.dn.se/debatt/afrikas-nya-valstand-nar-langtifran-alla/>

7 <http://www.helasverige.se/kansli/projekt/omstaellning-sverige/>

8 <http://effektmagasin.se/tillvaxt>

9 <http://www.helasverige.se/kansli/projekt/omstaellning-sverige/vaar-plattform/>

10 Malin Mobjörk, föreläsning för Amnesty's personal, 24 mars 2014. Föreläsningen, som ligger på våra medlemssidor, finns här: <http://medlem.amnesty.se/Inspirationsdag-strategiska-mal-2016-2019>

11 Mobjörk, Malin & Simonsson, Louise. *Klimatförändringar, migration och konflikter: samband och förutsägelser*, sid 45. <http://www.foi.se/rapport?rNo=FOI-R--3297--SE>

12 <http://www.amnesty.se/vad-gor-vi/fattigdom/slum-och-tvangsvrakningar/>

Forskare brukar också nämna det faktum att länders medelklass växer i takt med urbaniseringen. Detta sätts i samband med en större efterfrågan på protein, som kött, ägg och mejeriprodukter, då människor ur medelklassen ofta har råd med sådan kost. Som exempel kan nämnas att köttkonsumtionen i Kina steg från åtta miljoner ton år 1978 till 71 miljoner ton år 2012.¹³ Köttproduktion är betydligt mer energikrävande än produktionen av spannmål och grödor och har således en stor inverkan på både människors tillgång till livsmedel (food security) och på miljön.

Två till faktorer kan sägas ha fått och fortsätta ha inverkan på fattiga människor och stater i framtiden: millenniemålen och den ekonomiska krisen.

Millenniemålen, som sattes år 2000 och som gäller fram till slutet av 2015, består av åtta mätbara mål som ska gälla på en global nivå. De handlar om att fattiga människors liv ska förbättras och att förutsättningar för en hållbar global utveckling ska skapas.¹⁴ När millenniemålen går ut ska en ny utvecklingsagenda ta vid och ligga till grund för den värld vi vill se i framtiden. Post-2015-målen är ännu inte bestämda, men agendan ska fokusera på fyra viktiga delar som sinsemellan är beroende av varandra : ekonomisk tillväxt som kommer alla till del, social utveckling, hållbar miljö samt fred och säkerhet.¹⁵

Den ekonomiska krisen har lett till den kraftigaste globala ekonomiska nedgången sedan andra världskriget och har haft stor inverkan på många länder. Åtstramningsåtgärder i Grekland och Spanien har inte lyckats lösa problemen, men har lett till en tillbakagång vad gäller ESK-rättigheter och ansträngt staternas möjligheter att verka för medborgerliga och politiska rättigheter. Exempelen på hur finanskrisen har påverkat fattiga människor är många, till exempel blev givarländerns ekonomier mer ansträngda, vilket påverkade biståndet. År 2011 minskade det globala biståndet för första gången på 15 år.¹⁶ Den globala handeln har också påverkats. Priserna på exportvaror sjönk, vilket drabbade de fattigaste länderna hårt.¹⁷

Flykting och migration

Migration (ordet används här i bemärkelsen att lämna både sitt hem och sitt land) är ett fenomen som alltid har funnits och som tar sig olika former i olika tider. I förhållande till världens befolkning, är det endast en mycket liten del som migrerar. De vanligaste anledningarna till att människor migrerar till ett annat land, är för att arbeta och för att (åter)förenas med sin familj. Betydelsen av migration är ofta stor för såväl ursprungslandet - genom de pengar som migranter skickar hem, som för värdlandet genom sitt behov av arbetskraft.

Ur ett rättighetsperspektiv är migranter inte sällan en grupp som utsätts för diskriminering och som har svårt att tillvarata sina rättigheter. Migranter som i länder där de befinner sig är mer eller mindre rättslösa eller inte har vetskap om sina rättigheter ökar risken för att utsättas för rena övergrepp och att utnyttjas av sina arbetsgivare liksom att även tvingas in i situationer som är att beteckna som tvångsarbete. Det finns således en skala och där migranter med låg eller ingen utbildning från fattiga länder har en ökad risk att utsättas för kränkningar av sina

13 <http://www.iiss.org/en/topics/food-security/food-security-0f64>

14 <http://www.millenniemalen.nu/malen-2/sa-kom-malen-till/>

15 <http://www.millenniemalen.nu/vad-ar-post-2015/hur-kommer-den-nya-post-2015-agendan-att-se-ut/>

16 Enligt Internationella valutafondens (IMF) initiala beräkningar ledde krisen till att biståndet för de 71 fattigaste länderna minskade med upp emot 25 procent.

17 <http://www.millenniemalen.nu/bvb/stora-utmaningar-kvarstar/finanskriser-drabbar-fattiga-hardast/>

mänskliga rättigheter. Den grupp som är mest sårbar och ofta utan rättigheter är förstas irreguljära migranter (papperslösa) i alla länder i världen.¹⁸

Inte sedan 1994 har antalet flyktingar i världen varit lika stort som det är nu, då drygt 45 miljoner människor befinner sig på flykt på grund av förföljelse, konflikter och våld.¹⁹ Utvecklingen under de närmaste åren ser ut att följa mönstret med fler, inte färre flyktingar på grund av ett ganska stort antal konflikter som skapar flyktingskap liksom ett antal odemokratiska och repressiva regimer som gör likaledes.

Det största antalet flyktingar i världen befinner sig antingen i sitt eget land eller i ett land i samma region. I många fall finns det inte möjligheter att få en permanent lösning i det land man befinner sig utan man fortsätter att vara en flykting. I de länder som har ett system med en asylprocess, som exempelvis Australien, Kanada, USA och samtliga medlemsländer i EU, kan flyktingar söka, och efter prövning beviljas skydd, asyl. Ett problem är att en asylansökan måste göras i det land i vilket man vill ha skydd, men det finns sällan eller aldrig några legala sätt att resa dit. Därav i vissa fall behovet av att använda sig av människosmugglare. Flyktingar och migranter färdas samma vägar och använder sig av samma människosmugglare; migranter för att ta sig till ett land där det finns arbete (och där de kommer att vara irreguljära), flyktingar för att ta sig till skydd och till ett land där det går att söka asyl och få chansen till en permanent lösning och komma ur "flyktingskapet".

Makt och spänningar i världen

USA är fortsatt den stat i världen som kan anses ha mest makt, men faktorer som den ekonomiska krisen och beroendet av fossila bränslen har påverkat landets ekonomi negativt. Andra stater är på uppgång och det talas allt som oftast om att en maktförskjutning bort från USA och Europa är på gång. Under 2012 utgjorde den amerikanska andelen av världens militärutgifter mindre än 40 procent för första gången sedan Sovjetunionens sammanbrott.²⁰

Medan militärutgifterna har minskat i väst, och främst i USA, har de ökat med 1,8 procent i övriga regioner. Kina, Ryssland och Saudiarabien är de länder som har de näst högsta försvarsutgifterna och tillhör de 23 länder i världen som mer än fördubblat sina militära utgifter sedan 2004.²¹ Då vissa länder prioriterar vapeninköp framför investeringar i till exempel mat och hälsa, kan vapenhandel innebära ett stort säkerhetshot för människor i utvecklingsländer; i Pakistan läggs till exempel 47 gånger mer pengar på militären än på rent vatten och sanitet - samtidigt som 118 000 människor i landet årligen dör av diarré.²²

Röster har höjts om att Kina håller på att ta över USA:s roll som supermakt i framtiden. Vad skulle detta kunna få för konsekvenser för mänskliga rättigheter i resten av världen? Som exempel kan nämnas situationen i landet, men även Kinas närvaro i Afrika där handelsavtal tecknas utan krav på att de mänskliga rättigheterna respekteras.

18 FN:s konvention om migrantarbetares och deras familjers rättigheter har ratificerats av enbart ett fåtal länder i världen och exempelvis inte av något av EU:s medlemsländer.

19 <http://www.dn.se/nyheter/varlden/antalet-flyktingar-fler-an-pa-18-ar/>

20 <http://www.isn.ethz.ch/Digital-Library/Articles/Detail/?id=169556>

21 http://www.sipri.org/media/pressreleases/2014/Press_Release_Translations_14/milex_2014_swe

22 <http://www.svenskafreds.se/argumentation-om-vapenexporten>

Stora delar av Afrika kännetecknas av ekonomisk tillväxt och demokratisering medan andra delar är instabila. I flera länder är ekonomin så dålig att staterna är beroende av den övriga världen. Länder utanför kontinenten har dragit nytta av den begränsade socio-ekonomiska utvecklingen och samarbetar ofta med små lokala eliter som utnyttjar sin politiska kontroll över den egna nationens rikedomar för egen vinning.²³ Att stora utländska investeringar strömmar in till afrikanska gruvor och oljefyndigheter är emellertid inte liktydigt med att Afrikas majoritetsbefolkning får ta del av det nya välståndet.²⁴

I Nordafrika ser vi, drygt tre år efter den arabiska våren, ett bälte av instabila regimer. Utbredningen av terrorism från Mellanöstern till delar av Afrika (till exempel Boko Haram i Nigeria) har skett i sköra och svaga stater som fungerar som en utmärkt grogrund för terrorism. Kampen mot terrorism kräver strukturella förändringar som sätter stopp för fattigdom, utanförskap och marginalisering, något som svaga stater inte klarar av att genomföra.

Brics-länderna utgörs av fem länder (Brasilien, Ryssland, Indien, Kina och Sydafrika) med varierande egenskaper och inrikespolitiska utmaningar. Gemensamma drag för länderna är att de är angelägna om statens suveränitet och ofta menar att andra länder och FN inte ska blanda sig i inre angelägenheter. Länderna samarbetar inom frågor som rör handel och ekonomi och har även uppnått en samlad säkerhetspolitik med bland annat sanktioner mot Iran och en samlad ståndpunkt om invasionen i Libyen. På senare tid har det dock rapporterats att tillväxttakten i Brics-länderna har mattats av och att de alla står inför stora ekonomiska utmaningar, orsakade bland annat av en omfattande korruption.²⁵

Rysslands expansionism har på senare tid hamnat i fokus för världens uppmärksamhet i och med annekteringen av Krim. Ukrainakrisen vintern 2014 visar att krigshandlingar i Europas mitt inte längre är otänkbara. Vidare visar det Europa som för några år sedan tycktes vara på väg mot en starkare union nu på andra tendenser - Skottland ska 2014 rösta om självständighet och i Spanien har parlamentet nyligen sagt nej till Kataloniens planerade folkomröstning i november.

I kölvattnet av den ekonomiska krisen ser vi en ökning av extrema politiska uttryck. Främlingsrädslan har fått ny näring i Europa. Högerextrema och populistiska partier vinner allt fler röster i europeiska val och har börjat samarbeta för att få ett så stort inflytande på politiken som möjligt.²⁶ Partierna förvaltar en reaktionär, bakåtsträvande kvinnosyn och intar därmed en antifeministisk ställning.

Växande spänningar mellan Kina och Japan är något som i framtiden skulle kunna leda till en storskalig konflikt. Det gäller i grunden en tvist om ett antal små och obebodda, men strategiskt viktiga öar i Östkinesiska havet, Senkaku-/Diaoyu-öarna.²⁷ En japansk oro för att Kina ska utvidga sin militära makt har, tillsammans med den japanska regeringens nationalistiska politik, bidragit till att Japans tidigare minskning vad gäller militärutgifter har upphört.²⁸

23 http://www.iffs.se/wp-content/uploads/2011/01/framtider_nr3_2007.pdf

24 <http://www.dn.se/debatt/afrikas-nya-valstand-nar-langtifran-alla/>

25 <http://www.ui.se/blog/uibloggen/2014/3/25/ingen-tillvaxt-utan-vaxtvark--utmaningar-i-brics-landerna.aspx>

26 http://expo.se/2013/hogerextremism-paverkar-europas-asyllpolitik_6011.html

27 <http://www.dn.se/stories/stories-nyheter/okonflikten-mellan-japan-och-kina/>

28 http://www.sipri.org/media/pressreleases/2014/Press_Release_Translations_14/milex_2014_swe

Företags makt

De transnationella företagen har tagit över allt mer makt från världens regeringar och demokratiskt valda representanter - av världens 100 största ekonomier, länder och företag, är 37 stycken företag. De har hela världen som marknad för sin verksamhet och de kan lägga produktionen där det passar dem bäst.²⁹

Som varande motorer för tillväxt har de en enorm potential att förbättra människors liv, men även makt att göra det motsatta. En granskning av företags inblandning i kränkningar visade att två tredjedelar av övergreppen begicks inom utvinningsindustrin.³⁰ Fall där företag begått brott mot de mänskliga rättigheterna är vanligast i låginkomstländer som är mitt inne i en konflikt, eller som nyss kommit ur en konflikt.³¹

Genom bilaterala investeringsavtal har företag rätt att stämma stater som inför regleringar som inskränker framtida förtjänster. År 2011 tvingades den ecuadorianska staten betala 78 miljoner kronor till det amerikanska oljebolaget Chevron, som gjort gällande att regeringens ansträngningar att skydda Amazonas från miljöförstöring har påverkat företagets verksamhet negativt.³²

Hård kritik har riktats mot hur vissa företag utnyttjar brister i det internationella skattesystemet för att undvika att betala skatt. Företagens årliga undlåtenhet att betala skatt i världens utvecklingsländer beräknas till 1300 miljarder kronor och detta får stora konsekvenser för människorna. Tio gånger mer kapital flödar ut ur Afrika än vad som strömmar in genom bistånd och huvudorsaken till detta beräknas vara multinationella företags skatteplanering.³³ Organisationen Action Aid har beräknat att det belopp som det brittiska företaget Associated British Foods undlåter att betala i skatt till den zambiska staten hade kunnat sätta stopp för undernäringen av barn i landet.³⁴

Trots företagens makt finns det inga bindande internationella regler som garanterar att de respekterar de mänskliga rättigheterna och det är därmed svårt att ställa företag som kränker dessa till svars. Företag är skyldiga att följa lagarna i de länder de verkar, men i de fall där länderna har bristfälliga lagar och svaga institutioner kan det bli omöjligt för de drabbade att få upprättelse, då det inte finns internationella instanser att vända sig till. Det är istället upp till företagen själv att bestämma vilket ansvar de vill ta.

Utrymmet för mänskliga rättigheter i det civila samhället

Den starkaste trenden för civilsamhället globalt sett är att utrymmet för det civila samhället att agera minskar, framför allt vad gäller organisationer som av vissa stater anses agera på tvärs med statens intressen. Detta påverkar mindre lokala organisationer, som verkar på lokal nivå, i allt högre grad. En mängd olika lagstiftningar förekommer där stater skärper

29 http://www.palmecenter.se/Documents/Global%20Respekt%202013/GlobalRespekt_k04.pdf

30 50 years of Amnesty International: Reflections and Perspectives. <http://sim.rebo.uu.nl/wp-content/uploads/2013/10/simspecial36.pdf> s.272-273. Se även t.ex Amnestys rapport "Profits and Loss: Mining and human rights in Katanga"

31 Ibid. s.274.

32 <http://www.omvarlden.se/Branschnytt/Branschnytt1/>

33 <http://www.dn.se/debatt/afrikas-nya-valstand-nar-langtifran-alla/>

34 http://www.svd.se/opinion/brannpunkt/sverige-bor-bekampa-skatteflykt-fran-u-lander_8302886.svd

registreringsprocesser, ökar kontroll av inriktningen för verksamheten, begränsar eller förbjuder områden som ej får arbetas med, eller ser till att mötesfriheten begränsas på olika sätt.³⁵ I många länder ses civilsamhället som konkurrenter, som utmanar regeringens auktoritet och därför attackeras från olika håll, t.ex genom att hindras att söka finansiering.³⁶

Den värsta sortens kontroll av det civila samhället är emellertid den kontroll som utövas genom våld, hot om våld och tvång - övergrepp som tycks öka i kraft och antal runtom i världen.³⁷ Människorättsaktivister utsätts för brott som hot, tortyr och mord av såväl statliga som icke-statliga aktörer. Detta äventyrar inte enbart människorättsförsvarens fysiska och psykiska integritet, utan underminerar även deras arbete då det skapar ett klimat av rädsla och förtryck i hela samhället.³⁸

En trend som kan skönjas är att det civila samhället börjar bli en erkänd aktör. Parisdeklarationen från 2005 har beskrivits som ett paradigmskifte inom den internationella biståndspolitiken och en vändning för synen på civilsamhällets roll då man kom överens om att ägandeskapet över biståndet inte bara skulle tillhöra staten. Mottagarländernas regeringar åtog sig att samarbeta med parlament och det civila samhället för att stärka den demokratiska förankringen. Det civila samhället erkändes som en självständig aktör med stor betydelse för utvecklingen.³⁹

Vad gäller frivilligorganisationers finansiering ser trenden ut att gå mot ett ökande antal samarbeten mellan företag och organisationer och företagsdonationer till organisationer. Detta kan ses som problematiskt då det försvårar för många organisationer att röra sig fritt och att fritt kunna kritisera företag som på olika sätt är ansvariga för människorättskränkningar. Företagssamarbeten och -donationer utgör också en risk att organisationers trovärdighet kompromissas i allmänhetens ögon.

Teknikutvecklingen

Den digitala revolutionen har utgjort ett dubbeleggat svärd för människorättsaktivister. De positiva effekterna är att den digitala teknologin har frigjort människor från beroendet av stater som skapare och upprätthållare av infrastrukturer. Förekomsten av mobiltelefoner har revolutionerat människors möjligheter att använda sin yttrande- och informationsfrihet. Den digitala världen har vidare blivit en plattform för människor att uttrycka sig och hitta och sprida information. Den digitala teknologin har emellertid också blivit grunden för stater och andra mäktiga aktörer från vilken de kan övervaka kommunikation och förehavanden och på ett övergripande sätt kränka människors integritet. Mobiltelefonen i våra fickor har blivit staters spåringsmöjlighet.⁴⁰

Sociala medier har påverkat möjligheten för vanliga medborgare att ta del av information och sprida egna uppgifter och tankar om vad som händer i privatlivet och i samhället. Texter, bilder

35 Andreas Dolk, föreläsning för Amnestys personal, 24/3 2014. Föreläsningen, som ligger på våra medlemssidor, finns här: <http://medlem.amnesty.se/Inspirationsdag-strategiska-mal-2016-2019>

36 Se Maina Kiai, FN:s särskilde rapportör för mötes- och föreningsfrihet, <http://blogg.ud.se/blog/2014/02/27/nytt-projekt-belyser-minskat-utrymme-for-civilsamhalle/>

37 <http://www.ordfront.se/kronika-ratten-att-organisera-sig/>

38 <http://www.unric.org/sv/aktuellt/26476-maenniskoraettsfoersvarare-lever-farligt>

39 <http://www.concord.se/wp-content/uploads/Underlag-4-dec.pdf>

40 31st International Council Meeting, Circular 19 (AI Index: ORG 50/013/2013), sid. 6.

och filmer kan förmedlas snabbt när något händer. Ur en demokratisk synvinkel har de nya medierna spelat störst roll för länder med ett stort demokratiskt underskott. Medierna har bidragit till att information i vissa fall har kunnat spridas trots stark repression från de styrande. Många repressiva regimer försöker kontrollera de sociala medierna genom att t.ex blockera vissa sidor.⁴¹

Det har beräknats att 4,5 miljard människor i världen år 2014 använder en mobiltelefon och att användandet fram till år 2017 kommer att öka till att omfatta 69 procent av jordens befolkning.⁴² Enligt en studie äger 95 procent av Kinas befolkning en mobiltelefon.⁴³ I slutet av 2013 hade Facebook 1,23 miljarder användare som var inloggade på en månatlig basis. 757 miljoner användare loggar in varje dag.⁴⁴

41 http://www.palmecenter.se/Documents/Global%20Respekt%202013/GlobalRespekt_k04.pdf

42 <http://www.emarketer.com/Article/Smartphone-Users-Worldwide-Will-Total-175-Billion-2014/1010536#Hs8Te3opdkpW7ILF.99>

43 <http://www.pewglobal.org/2014/02/13/emerging-nations-embrace-internet-mobile-technology/>

44 <http://www.theguardian.com/news/datablog/2014/feb/04/facebook-in-numbers-statistics>

Organisatorisk analys

Som vi har kunnat se i omvärldsanalysen ovan är vår omvärld stadd i förändring: den ekonomiska och geopolitiska maktbasen håller på att röra sig bort från Europa och Nordamerika, stater försöker att med olika metoder snäva in civilsamhällets aktörers handlingsutrymme, och den snabba teknikutvecklingen ändrar såväl förutsättningar för samhälleligt engagemang som traditionella finansieringsmodeller för organisationer. Alla dessa förändringar skapar såväl utmaningar som möjligheter för organisationer som verkar för mänskliga rättigheter och kräver att organisationerna snabbt anpassar sig till den rådande situationen.

Amnesty som global rörelse står inför stora utmaningar men också många möjligheter inom det organisatoriska området. Utmaningar framför allt vad gäller långsiktig finansiering och att ta plats i "konkurrensen" med andra organisationer, men även inför att som organisation vara flexibel och inkännande vad gäller människors engagemang och känsla av ägandeskap. En stor möjlighet är att Amnesty snart finns på fler ställen i världen och genom samarbeten med andra människorättsorganisationer kan få ännu större genomslag.

I dagsläget är det allt fler organisationer som behöver finansiering och större organisationer har stora resurser både att marknadsföra sig och att mobilisera människor. Samtidigt blir det allt mer vanligt att människor begär mer engagemang kopplat till sitt stöd; de vill veta direkt vad stödet går till och vart deras pengar tar vägen. "Konkurrensen" mellan organisationer ökar, helt enkelt. Enligt lagd budget för 2014 kommer de sektioner som idag står för nästan hälften av Amnestys intäkter att ha ingen eller negativ tillväxt. De Amnestysektioner som har tillväxt idag har inte tillräckligt stor sådan för att täcka upp för detta bortfall. Amnesty måste därför ha långsiktiga strategier för finansiering för att i framtiden ha resurser att fortsätta verksamheten. Skulle rörelsen vara beroende av finansiering från fonder, stiftelser, testamenten och stora gåvor, är risken stor att rörelsens oberoende skadas och att stödet är mer sårbart.

Till frågan kring finansieringsstrategier kan kopplas både teknikutvecklingen, som Amnesty måste hålla sig à jour med för att så effektivt som möjligt kunna engagera människor och sprida information. Dessutom bör rörelsen arbeta för ett stärkande av den gemensamma Amnestyidentiteten för att bland annat upprätthålla sin trovärdighet, samtidigt som Amnesty ska vara relevanta och aktuella och få genomslag i påverkansarbetet.

Den snabba teknikutvecklingen gör att förutsättningar och metoder för aktivism ändras och innebär nya, fantastiska möjligheter att engagera och mobilisera människor. Om rörelsen inte anpassar sig till det nya digitala klimatet och tar fasta på insikterna kring den nya tekniken riskerar vi att strypa kännedomen bland och inflödet av nya aktivister och medlemmar till Amnesty, att helt sluta värva nya givare och medlemmar i de yngre målgrupperna, och därmed på sikt tappa såväl relevans som finansiering. Samtidigt som teknikutvecklingen gör det möjligt att mobilisera snabbt och i antal, finns det en risk att Amnesty tappar i både fokus och identitet. Det ställs alltså högre krav på Amnesty att vara en snabb, flexibel och effektiv organisation. Hur kan vi leva upp till sådana krav utan att göra avkall på kärnvärden som opartiskhet och oberoende och på det pålitliga utredningsarbete som rörelsen har skapat sig ett rykte om att utföra på ett trovärdigt sätt?

Det är därför även av betydelse att tänka på vad det är som kännetecknar Amnesty som organisation - att ha en tydlig profil och en rörelse som våra medlemmar och aktivister

identifierar sig med. En starkt Amnestyidentitet skapar såväl kraft och lojalitet som trovärdighet både internt och externt.

Amnestys medlemmar utgör organisationens kärna och det engagemang som medlemmarna bidrar med ger organisationen dess röst och bidrar till rörelsens slagkraftiga påverkansarbete. Amnesty bör, utöver den stärkta identiteten, fortsätta sträva efter att medlemmar upplever och utövar ett reellt inflytande på organisationen, att de känner ett ägandeskap för organisationen. Amnesty kan inte bli lokalt relevant, där människors sammanlagda lokala handlingar skapar en global helhet, utan dess medlemmar och aktivister.

Hela processen kring Global Transition Programme och Moving Closer to the Ground, där det tidigare centraliserade internationella sekretariatet i London håller på att övergå i en decentraliserad struktur med upprättandet av nio "hubbar" (regionala kontor), medför en förändrad maktbalans inom organisationen. Detta ställer nya krav på flexibilitet i hur vi arbetar och hur vi finansierar vår verksamhet. På grund av begränsade ekonomiska resurser för människor i "hubbarna" är det svårare att kräva medlemskap för att vara aktivist.

I samband med upprättandet av regionala "hubbar" där Amnesty inte tidigare har haft permanent närvaro, förväntas den globala människorättsrörelsen växa sig starkare och få större förändringskraft. För att göra största möjliga nytta i det globala arbetet för mänskliga rättigheter behöver Amnesty i allt större utsträckning samarbeta med andra organisationer.

Genom samarbete kan vi både dra nytta av andras arbete och samtidigt stärka andra organisationer i deras arbete. Strategiskt partnerskap innebär att Amnesty kan mobilisera ett strukturerat arbete för mänskliga rättigheter utan att ha en permanent närvaro i ett land. Genom partnerskap kan Amnesty nå nya målgrupper och bli mer relevanta då frågor med lokal betydelse lyfts. En annan metod är ett annat lands organisations principer, aktiviteter och mål anpassas till Amnestys och organisationen blir ett slags Amnestysektion/-struktur utan att behöva gå igenom alla steg. Målet är att skapa en långsiktig närvaro och att snabbt kunna till exempel mobilisera medlemmar och bedriva kampanjarbete för att än bättre kunna stärka skyddet av de mänskliga rättigheterna.

För att Amnesty ska förbli en relevant och trovärdig medlemsorganisation måste medlemmar och partners finnas i hela världen och Amnesty inte vara en organisation i det globala norr som arbetar för människor i det globala syd.

Diskussionsfrågor om de strategiska målen

De människorättsområden som nu ingår i svenska sektionens verksamhetsplan för år 2014-2015 är följande:

- Min kropp mina rättigheter
- Ekonomiska aktörer och mänskliga rättigheter
- Tvångsvräkningar
- Stop governments torturing
- Säkerhet med mänskliga rättigheter
- Crisis and transition Mena
- Vapenhandel
- Dödsstraffet
- Flyktingar och migranters rättigheter
- When you don't exist/SOS Europa
- Försvara individers rättigheter
- Diskriminering av romer/romers rätt till bostad
- Diskriminering av HBT-personer

Utifrån omvärldsanalysen har sekretariatet hittills identifierat följande potentiella nya områden att titta vidare på inför framtagandet av de strategiska målen inom området mänskliga rättigheter:

- Mat, vatten, land
- Resursfördelning
- Kränkningar av yttrandefriheten på internet
- Kränkningar av mänskliga rättigheter till följd av klimatförändringarna (se Bilaga 1)

Frågor att diskutera

Mänskliga rättigheter

Är det andra typer av människorättskränkningar som Amnesty borde arbeta för att stoppa utifrån omvärldsanalysen för åren 2016-2019? Varför skulle Amnesty vara bäst lämpad att arbeta för att stoppa den kränkning ni föreslår?

Finns det människorättskränkningar som vi borde sluta arbeta mot utifrån analysen eller som ni anser att andra aktörer är bättre lämpade att arbeta för att stoppa än Amnesty?

Vilka sex frågor tycker ni, utifrån omvärldsanalysen, verksamhetsplanen och er kunskap, att Amnesty borde titta vidare på i den fortsatta processen som potentiella framtida strategiska mål?

Organisatoriska mål

Vilken fråga/frågor tycker ni att det är viktigast att Amnesty fokuserar på/tittar vidare på inför utvecklandet av de organisatoriska målen?

Vi/jag som gör dessa medskick heter :

Bilaga 1: Amnestys arbete och klimatförändringar

Miljö och klimatförändringar är en ny fråga för Amnesty International. Vad gäller klimatförändringar så kan de i sig inte klassas som en människorättskränkning men då de har möjligheten att negativt påverka människors åtnjutande av sina grundläggande mänskliga rättigheter, är det en fråga som rör Amnesty.

Amnesty International har talat om klimatförändringar i relation till mänskliga rättigheter allt mer under de senaste åren, både indirekt genom kampanjen Demand Dignity och mer direkt genom Global Campaign for Climate Action och samarbeten med andra grupper under den stora klimatkonferensen i Köpenhamn år 2009.

Då Amnestys uppdrag består i att arbeta mot allvarliga människorättskränkningar, kommer organisationen inte att ägna sig åt forskning, påverkansarbete eller kampanjarbete inom alla aspekter av klimatförändringarna. Medan stater och lagstiftare inte fullt ut har diskuterat de implikationer som ett applicerande av lagstiftningen kring mänskliga rättigheter har på staternas gensvar till klimatförändringar, är detta något som Amnesty däremot är mycket lämpliga att göra. Amnesty kommer att arbeta för att identifiera de aspekter av lagstiftningen kring klimatförändringar som innebär eller leder till allvarliga kränkningar av mänskliga rättigheter.⁴⁵

Klimatfrågan diskuterades i form av en workshop under det internationella rådsmötet (ICM), Amnestys högsta beslutande organ, år 2011. I rapporten från workshopen står att Amnesty bör tillförsäkra att det återstående arbetet med Integrated Strategic Plan uttryckligen gör en koppling mellan människorättskränkningar och klimatförändringar.⁴⁶

Under ICM 2013 diskuterades klimatfrågan inte alls, däremot blev det beslut i en angränsande fråga, där den internationella styrelsen beslutades sätta upp riktlinjer för hur sektioner och strukturer ska agera till följd av en rad olika katastrofer, däribland miljökatastrofer.

45 Q & A on Human Rights and Climate Change, AI Index: POL 30/005/2009,
46 ICM Report 2011 (ORG 52/001/2012), sid. 19.